

Maa- ja metsätalousministeriö
kirjaamo.mmm@gov.fi

Maa- ja metsätalousministeriön lausuntopyyntö 18.6.2024, VN/18171/2024

Lausunto ehdotuksesta maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi maanmittauslaitoksen palvelupisteistä ja niiden sijainnista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen (1088/2018) muuttamisesta

Lausunnon antaja: **Alajärven kaupunki**

1) Yleistä

Useat valtionhallinnon toimijat hakevat säästöjä, mikä on kannatettava ajatus. Säästöjä tulee kuitenkin hakea sieltä, mistä niitä on oikeasti saatavissa. Ennen säästöpäätöstä tulee selvittää kunnolla, mitkä olisivat muutoksen vaikutukset toimintaan. Ministeriön ehdotus perustuu puutteelliseen selvitykseen, jossa ei ole huomioitu esityksen kokonaistaloudellisia vaikutuksia.

Ehdotuksen perusteluissa ei ole otettu huomioon kahta merkittävää tekijää, jotka vaikuttavat muutoksen taloudelliseen kannattavuuteen.

Ensinnäkin maanmittaustoimituksia tekevän henkilöstön **toimitusmatkat** pitenevät työkohteisiin, mikä vaikuttaa paitsi Maanmittauslaitoksen kustannuksiin niin myös tuottavuuteen. Sähköinen asiointi ja digitalisaation kehitys ei tuo muutosta siihen, että maanmittausta tehdään paikan päällä maastossa.

Toiseksi säilyvissä palvelupisteissä tarvitaan **tila** niitä henkilöitä varten, jotka siirtyvät sinne lakkautettavista palvelupisteistä. Tätäkään ei ole otettu huomioon ministeriön laskelmissa. **Kun nämä otetaan huomioon, ehdotetuista lakkautuksista ei tulla saamaan mitään säästöä vaan päinvastoin kustannukset tulevat nousemaan tämän hetken tilanteesta.**

2) Ministeriön ehdotus

Ministeriön perustelumuistion 18.6.2024 mukaan yhdeksän palvelupisteen lakkauttamisesta tulisi Maanmittauslaitokselle säästöä **508.900 euroa vuodessa.**

Ehdotus perustunee Maanmittauslaitoksessa laadittuun selvitykseen "Palvelupisteselvitys 2024, MML 246763/02 00 02/2024". Tämän selvityksen sivulla 32 todettiin, että palvelupisteiden lakkauttaminen aiheuttaisi 78.000 euron vuotuisen vuokranlisäyksen Turun ja

Jyväskylän palvelupisteissä. Koska Saarijärven ja Salon palvelupisteet ehdotetaan lakkautettavaksi, tämä kustannus realisoituisi, jos ministeriön ehdotus toteutetaan. Tämä todetaan ministeriön muistiossa noin 50.000 euron vuotuisena lisäkustannuksena, mutta sitä **ei ole otettu huomioon säästölaskelmassa**. Asiantuntijaviraston tekemän selvityksen mukaisena em. kustannuksena supistaisi ministeriön laskemaa säästöä **430.900 euroon vuodessa**.

Jostakin syystä Maanmittauslaitoksen selvityksessä ei ole otettu huomioon, että **myös muissa säilyvissä palvelupisteissä tarvitaan lisätilaa, jos niiden läheisyydessä olevia palvelupisteitä lakkautetaan**. Tätä **ei ole otettu huomioon** myöskään ministeriön ehdotuksen perustelumuistiossa olevissa laskelmissa. **Lakkautettavaksi ehdotetuissa palvelupisteissä työskentelee lähes sata henkilöä.**

Maanmittauslaitos ei ole aktiivisesti tavoitellut säästöjä lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden toimitilakustannuksiin. **Useissa ellei kaikissa palvelupisteissä saataisiin merkittäviä säästöjä etsimällä kumppani samaan toimitilaan tai etsimällä pienempi ja halvempi toimitila.** Maanmittauslaitoksen selvityksen kohdassa 4.1.5 on arvioitu toimitilakustannukset, jos tehtäisiin edellä selostettuja ratkaisuja. Sen mukaan lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden toimitilakustannukset olisivat noin 139.000 euroa vuodessa, kun ne nyt ovat 508.900 euroa vuodessa. Tällöin ministeriön puutteelliseen laskelmaan perustuva säästö olisi siis edellä mainittu toimitilakustannus vähennettynä Turun ja Jyväskylän lisääntyvillä toimitilakustannuksilla 78.000 euroa eli vain **61.000 euroa vuodessa**.

Perustelumuistion mukaan lakkautettavien palvelupisteiden tilalle ei vuokrattaisi mitään tiloja. Maanmittaustoimitusten tekemisen työvälineistöön kuuluvat mm. rajamerkit ja mittausvälineet, joita säilytetään palvelupisteissä. Jos tällaisia varastotiloja ei enää jäisi kyseiselle paikkakunnalle, tämä kiihdyttäisi henkilökunnan muuttoa niille paikkakunnille, joissa palvelupiste säilyy. Kaikilla ei ole mahdollisuuksia järjestää tällaisia varastotiloja kotiinsa, eikä työnantaja ainakaan ilman vuokranmaksua tällaista voi sellaista edellyttää eikä se edes olisi hyvän työnantajaimagon mukaistakaan. Kotivarastoon liittyy myös tietoturva- ja rikkoutumisriski, koska kotona on vaikea järjestää asianmukaisia tiloja mm. vakuuttamattomalle mittauskalustolle. Kaikilla ei ole myöskään mahdollisuutta tehdä töitä etänä, vaan olisi joko muutettava paikkakuntaa, matkustettava pitkä matka palvelupisteeseen tai etsittävä toinen työpaikka. Ministeriön muistiossa mainittu työskentely *asiakkaan tai yhteistyökumppanin luona ja muiden viranomaisten tai kuntien tiloissa* tuskin on pysyvästi realismia, ainakaan ilman sopimusta ja vuokranmaksua. Mikään organisaatio ei voi perustaa säästöjä oletukselle, että joku muu taho maksaa toiminnasta aiheutuvia kuluja heidän puolestaan. Myöskään *maasto* ei ole tarkoituksenmukainen työntekemispaikka muulle kuin maastotyölle.

Maanmittauslaitoksen selvityksessä yhtenä vaihtoehtona oli se, että lakkautettavien palvelupisteiden tilalle vuokrattaisiin varastotilat rajamerkkejä ja mittausvälineitä varten. Selvityksen mukaan vuokratustannus olisi vuodessa noin 33.400 euroa lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden osalta. **Tätä ei ole ministeriön perustelumuistiossa mainittu**, joten ilmeisesti henkilöstön vaihtoehdot olisivat edellä mainitut muutto, pitkä ajomatka lähes päivittäin tai työpaikan vaihto.

Ministeriön muistion **laskelmissa ei ole myöskään huomioitu kertaluontoisia menoeriä**, jos palvelupisteitä lakkautetaan. Maanmittauslaitoksen selvityksen sivulla 32 todetaan, että tällaisia aiheutuisi kustannuksia noin 277.200 euroa.

3) Ehdotettujen muutosten **oikeat** taloudelliset vaikutukset

Maanmittauslaitoksen palvelupisteverkosto on syntynyt tarpeesta tehdä töitä paikan päällä. Vaikka verkoston historia on pitkä, edellä mainittu tarve ei ole muuttunut digitalisaation tai muun kehityksen seurauksena. Edelleen on toiminnallisesti ja taloudellisesti järkevää säilyttää kattava verkosto.

Jos palvelupisteitä lakkautetaan, pitkällä aikajänteellä lakkautettavan palvelupisteen henkilöstö tai heidän tilalleen tulevat henkilöt asuvat säilyvän palvelupisteen läheisyydessä. Tällöin säilyvässä palvelupisteessä tulee luonnollisesti olla tilaa myös heille eli tilantarve kasvaa. **Lakkautettavaksi ehdotetuilla palvelupisteillä on keskimäärin huomattavasti pienempi toimitilakustannus** kuin niillä palvelupisteillä, jonne henkilöt joutuisivat siirtymään tai jonne uusia palkataan heidän tilalleen. Ehkä olisi jopa syytä pohtia tilojen siirtämistä toiseen suuntaan ja ylipäättään halvempien vuokrien alueille. Maakuntakeskukset ja pääkaupunkiseutu ovat tunnetusti korkean vuokratason alueita. Näiden toimitilojen uudelleen tarkastelu toisi miljoonaluokan säästöt toimintaan.

Maanmittauslaitoksen järkevän taloudenpidon kannalta on perusteltua vuokrata vain sen kokoinen toimitila, joka riittää kyseisen palvelupisteen henkilöstölle. Jos palvelupisteessä on ylimääräistä tilaa, toimitiloja on syytä supistaa, ettei Maanmittauslaitos joudu maksamaan ylimääräisiä toimitilakustannuksia. Tätä tarkastelua on tehtykin viime vuosina isompien palvelupisteiden osalta, mutta vielä on paljon säästömahdollisuuksia. Kun kaikkien palvelupisteiden toimitilat on optimoitu, tulee eteen tilanne, jota ei ole huomioitu Maanmittauslaitoksen eikä ministeriön laskelmissa – jos johonkin palvelupisteeseen siirretään henkilöitä toisesta palvelupisteestä, vastaanottavaan palvelupisteeseen tarvitaan lisää tilaa.

Edellä kuvatun muutoksen seurauksena myös matkat palvelupisteestä maastoon tai muuhun työkohteeseen (toimitusmatkat) pitenisivät. Maanmittaustoimitusten tekemiseen kuuluu olennaisena ja välttämättömänä työvaiheena maastossa työskentely. Maastossa

laitetaan rajamerkkejä maastoon, tehdään mittauksia ja katselmuksia. Myös toimituskokoukset ja tilusjärjestelyihin liittyvät esittelytilaisuudet pidetään kohteen sijaintipaikkakunnalla. Palvelupisteiden lakkauttamisista aiheutuisi Maanmittauslaitokselle sekä suoranaisia kustannusten lisäyksiä että tuottavuuden heikkenemistä. Muutos koskisi etenkin toimitustuotantoa, joka velkoo asiakkailta omakustannusarvoa vastaavan maksun maanmittauslaitoksista. Täten asiakas lopulta maksaisi kustannusten lisääntymisen ja tuottavuuden heikentymisen korkeampina maanmittausmaksuina.

Toimitustuotantoa hoidetaan Maanmittauslaitoksessa kolmessa tulosyksikössä: Uudet kiinteistöt ja maanmittaus (UMA), Lunastus ja arviointi (LUNA) ja Kiinteistörakenteen kehittämispalvelut (KIPA). Lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden henkilöstöstä kuuluu edellä mainittuihin toimitustuotannon yksiköihin 66 henkilöä, kun kokonaisvahvuus on 97 henkilöä. Näin ollen työmatkojen pidentyminen koskee yli 2/3 henkilöstöstä.

Lakkautettavaksi ehdotetuissa palvelupisteissä työskentelee 35 henkilöä UMA-yksikössä, 20 LUNA-yksikössä ja 11 KIPA-yksikössä. He tekevät toimitusmatkoja maastokohteeseen ja kokouspaikalle keskimäärin seuraavasti maastokaudella.

Toimitusmatkat/viikko (henkilöiden lukumäärä)			
Ammattiryhmä	UMA	LUNA	KIPA
Toimitusinsinööri	3 (29 hlöä)	1,5 (11 hlöä)	1 (7 hlöä)
Kartoittaja	4 (6 hlöä)	4 (6 hlöä)	(0 hlöä)
Toimitusvalmistelija	0 (1 hlö)	0 (3 hlöä)	0 (3 hlöä)

Yllä olevasta taulukosta voidaan laskea, että lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden toimitustuotannon henkilö tekee maastokaudella keskimäärin 2,4 toimitusmatkaa palvelupisteestä maastokohteeseen tai kokouspaikalle viikossa, mikä on pyöristetty liitteenä olevaan laskelmaan kahdeksi matkaksi viikossa.

Matkat saattavat jopa hieman lisääntyä tulevaisuudessa, koska pienet kaupungit ovat siirtämässä yhä enemmän rekisterinpitoalueitaan Maanmittauslaitoksen hoidettavaksi.

Lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden henkilöstö on tehnyt laskelman, joka olisi pitänyt ottaa huomioon jo Maanmittauslaitoksen selvitysryhmän laskelmassa. **Maanmittauslaitoksen selvityksessä todettiin, että tällaisia vaikutuksia tulisi, mutta laskelmassa asiaa ei huomioitu.** Myöskään ministeriön perustelumuistion laskelmassa tässä luvussa kuvattuja vaikutuksia ei ole otettu huomioon. Kun tehdään ratkaisuja, joilla haetaan säästöjä, tulee laskelmassa ottaa huomioon kaikki muutoksen tuomat vaikutukset.

Liitteenä olevan laskelman mukaan **Maanmittauslaitokselle tulee tappiota noin 528.000 euroa vuodessa, jos ministeriön ehdotuksessa mainitut palvelupisteet lakkautetaan.**

Laskelmassa esitetyn lisäksi Maanmittauslaitokselle aiheutuu lisää kustannuksia kokoustilavuokrista. Esimerkiksi Närpiön palvelupisteessä pidetään noin 40 kokousta vuodessa. Jos nämä kokoukset pidettäisiin Närpiön kaupungin tiloissa, siitä tulisi lisäkustannuksia noin 6000 euroa vuodessa (40 x 5 h x 30 €/h). Vastaava tilanne on useissa muissakin lakkautettavaksi ehdotetuissa palvelupisteissä.

Edelleen laskelmassa esitetyn lisäksi myös majoituskustannukset tulisivat kasvamaan. Etenkin Pohjois-Suomessa toimitusmatkat pitenisivät usein niin paljon, että olisi välttämätöntä yöpyä työkohteen läheisyydessä olevalla paikkakunnalla.

4) Muut seuraukset ehdotuksesta

Jos palvelupisteitä lakkautetaan, Maanmittauslaitos ja yhteiskunta kärsivät myös muita menetyksiä.

Pienet palvelupisteet ovat perinteisesti olleet hyvin yhteisöllisiä työpaikkoja. Tämän myötä työssä jaksaminen ja hiljaisen tiedon jakaminen on toteutunut hienosti. Se taas on vaikuttanut muun ohella myös tuloksellisuuteen. Esimerkiksi Alajärven palvelupisteessä on euromääräiset tulotavoitteet ylitetty joka vuosi 2000-luvulla!

Jos palvelupisteitä lakkautetaan, työvoiman veto- ja pitovoima heikkenevät. Monet maanmittarit ovat lähteneet uralle pienen palvelupisteen tarjoamasta kesätyöpaikasta. Esimerkiksi Alajärvi on toiminut ”kasvattajaseurana” noin 15 maanmittarille 2000-luvulla.

Suomi tavoittelee hiilineutraalisuutta vuoteen 2035 mennessä. Lakkauttamisten seurauksena lisääntyvät ajomatkat ovat vahvasti ristiriidassa tämän tavoitteen kanssa. Ajomatkoja tulee paitsi toimitusmatkoista, niin myös lyhyellä aikajänteellä henkilöstön ajomatkoista kotoa kauempana olevaan palvelupisteeseen. Hiilidioksidipäästöt lisääntyisivät vuodessa noin 45.500 kg pelkästään lisääntyvien toimitusmatkojen vuoksi.

Kokonaisturvallisuuden kannalta on tärkeää pitää koko Suomi asuttuna. Jos palvelupisteitä lakkautetaan, tämäkin tavoite karkaa aina vaan kauemmaksi. Lisäksi olemassa olevaa infraa jäisi tarpeettomaksi ja toisaalta paineet rakentaa lisätiloja kalliimmalle alueelle kasvaisivat (toimitilat, asunnot, palvelut).

5) Lausunto

Alajärven kaupunki näkee, että lakkautettavaksi ehdotettujen palvelupisteiden osalta ei ole mitään taloudellisia tai toiminnallisia perusteita ehdotetulle asetusmuutokselle. Nyt esitetty peristelut

pohjautuvat virheellisiin tai puutteellisiin taustatietoihin. Tässä lausunnossa olemme tuoneet tämän esiin. Maanmittauslaitoksen nykyinen palvelupisteverkosto on sekä taloudellisesti että toiminnallisesti järkevä. Jos palvelupisteitä lakkautetaan ehdotetulla tavalla, **siitä ei tule säästöä, vaan noin 0,5 miljoonaa euroa lisää kustannuksia Maanmittauslaitokselle vuodessa.** Lisääntyvien kustannusten loppumaksajia olisivat Maanmittauslaitoksen palveluita käyttävät maanomistajat. Asetus tulee säilyttää nykyisellään.

Vesa Koivunen, Alajärven kaupunginjohtaja

vesa.koivunen@alajarvi.fi
puh. 044 2970213

Liite: Laskelma, jossa myös matkakulut, tuottavuus ja kasvavat toimitilamenot on huomioitu